
درآمدی تازه بر
فلسفه‌ی زبان

وینام ج. لایکان

ترجمه: دکتر کریم صفوی

سرشناسه	: لایبکن، ویلیام جی. - ۱۹۴۵ - Lycaen, William G.
عنوان و نام پدیدآور	: درآمدی تازه بر فلسفه‌ی زبان ویلیام جی. لایبکن (مترجم کورش صفوی).
مشخصات نشر	: تهران: نشر علمی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۴۳۵ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۲-۴۰۴-۲۲۲-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: <i>Philosophy of language: a contemporary introduction</i> c 2000
موضوع	: زبان -- فلسفه.
شناسه افزوده	: صفوی، کورش، ۱۳۳۵ - ، مترجم
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ۱۰۶/۵۲۴ P
رده‌بندی دیویی	: ۴۰۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۰۵۲۸۵۹

خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران شماره ۱۲۲۴

تلفن: ۶۶۴۶۰۶۶۷ فکس: ۶۶۴۹۶۶۱۱

درآمدی تازه بر فلسفه زیاده

ویلیام ج. لایکین

ترجمه: دکتر کورش صفور

چاپ اول: ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

لینوگرافی: کولر

چاپ: مهارت

شابک ۵-۲۲۲-۳۰۳-۹۶۲-۹۷۸

مرکز پخش: انتشارات علمی - خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران

شماره ۱۲۲۴ تلفن: ۶۶۴۶۵۹۷۰-۶۶۴۶۰۶۶۷

دانش فاشر

با تلاش مداوم و ستودنی نسل‌های پی در پی زبان‌شناسان ایران، آنچه نیز آساز و قالب دانشی نوپا و وارداتی در علوم انسانی به کشورمان راه یافته بود اکنون به علمی بومی و در خدمت زبان فارسی و زبان‌های ایران قرار گرفته است.

امروز دیگر بر تمامی متخصصانی که به نوعی با مطالعه‌ی زبان سروکار دارند، آشکار شده است که آگاهی از ابزارهای علمی چنین مطالعاتی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر به حساب می‌آید.

انتشارات علمی با بیش از صد و پنجاه سال خدمت در ساحت فرهنگ و نشر برای انتشار مجموعه‌ی وسیع از آرای برجسته‌ترین متخصصان این مرز و بوم به ویژه در حوزه مطالعات ادب فارسی، افتخار دارد مجموعه‌ی تازه‌ی خود را با نام «تکین‌های زبان‌شناسی» در اختیار تازه‌آشنایان با زبان‌شناسی و نیز متخصصان این حوزه قرار دهد.

این مجموعه، شامل ترجمه و تالیف نوشته‌هایی است که به همت یاران «علمی» در اختیار علاقمندان قرار خواهد گرفت.

محمدعلی علمی

فهرست مطالب

۱۵		دداشت مترجم
۱۹		و گفتار
۲۳		سپاسگزار
۲۵		سپاسگزارى براى ویراست دوم

۲۷		۱. مقدمه و ارجاع
۲۷		نمای کلی
۲۸		معنى و درک
۳۱		نظریه‌ی ارجاعی
۳۷		خلاصه‌ی مطالب
۳۷		پرسش‌ها
۳۷		پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر

بخش اول: ارجاع و دلالت ارجاعی

۴۱		۲. اوصاف معرف
۴۱		نمای کلی
۴۳		مفردات
۴۳		مسأله‌ی جایگزینی
۴۳		نظریه‌ی اوصاف راسل
۶۰		ایرادهای نظریه‌ی راسل
۷۹		مرجع ضمیر
۸۳		خلاصه‌ی مطالب

۸۴	پرسش‌ها
۸۵	پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر
۸۷	۳. نام‌های خاص: نظریه‌ی توصیف
۸۷	طرح کلی
۸۸	فرگه و معناها
۹۸	ایرادهای اولیه
۱۰۱	مطابق‌ی روش‌های سرل
۱۰۴	نقد ریچکی
۱۱۲	خلاصه‌ی مطالب
۱۱۲	پرسش‌ها
۱۱۳	پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر
۱۱۵	۴. نام‌های خاص: ارجاع مستقیم و نظریه‌ی علی - تاریخی
۱۱۵	نمای کلی
	جهان‌های ممکن
۱۱۹	قطعیت و نام‌های خاص
۱۲۳	ارجاع مستقیم
۱۳۳	نظریه‌ی علی - تاریخی
۱۳۷	مشکلات پیش روی نظریه‌ی علی - تاریخی
۱۴۴	گونه‌های طبیعی و 'همزاد زمین'
۱۴۸	خلاصه‌ی مطالب
۱۴۹	پرسش‌ها
۱۵۰	پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر
	بخش دوم: نظریه‌های معنایی
۱۵۵	۵. نظریه‌های سنتی در باب معنی

فهرست مطالب □ ۱۱

نمای کلی.....	۱۵۵
نظریه‌ی گزاره‌ها.....	۱۶۲
خلاصه‌ی مطالب.....	۱۷۳
پرسش‌ها.....	۱۷۳
پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر.....	۱۷۴

۶. نظریه‌های 'کاربرد'.....	۱۷۵
نمای کلی.....	۱۷۵
'کاربرد' مفهوم ویتگنشتاینی‌اش.....	۱۷۷
ایرادات بر بخش‌ها.....	۱۸۲
استنتاج.....	۱۹۰
خلاصه‌ی مطالب.....	۱۹۳
پرسش‌ها.....	۱۹۳
پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر.....	۱۹۴

۷. نظریه‌های روان‌شناختی: برنامه‌ی گرایس.....	۱۹۵
نمای کلی.....	۱۹۵
نگرش بنیادین گرایس.....	۱۹۶
معنی گوینده.....	۱۹۹
معنی جمله.....	۲۰۷
خلاصه‌ی مطالب.....	۲۱۵
پرسش‌ها.....	۲۱۶
پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر.....	۲۱۶

۸. اثبات‌گرایی.....	۲۱۷
نمای کلی.....	۲۱۷

۲۱۸	نظریه‌ی اثبات‌گرا و انگیزه‌ی طرح آن
۲۲۱	برخی از ایرادها
۲۳۱	عمده‌ترین ایراد
۲۳۸	خلاصه‌ی مطالب
۲۳۸	پرسش‌ها
۲۳۹	پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر

۲۴۱	۹. به‌های مشروط به صدق: برنامه‌ی دیویدسن
۲۴۱	نمای کلی
۲۴۲	شرایط صدق
۲۵۳	نسبت حلقه‌ی بازها، طبیعی
۲۵۹	ایراد به دیدگاه دیویدسن
۲۷۱	خلاصه‌ی مطالب
۲۷۲	پرسش‌ها
۲۷۳	پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر

۱۰. نظریه‌های مشروط به صدق: جهان‌های ممکن و

۲۷۵	معنی‌شناسی مفهومی
۲۷۵	نمای کلی
۲۷۶	بازنگری شرایط صدق
۲۸۲	امتیازات موجود نسبت به دیدگاه دیویدسن
۲۸۵	ایرادهای برجایمانده
۲۸۹	خلاصه‌ی مطالب
۲۹۰	پرسش‌ها
۲۹۰	پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر

بخش سوم: کاربردشناسی و کارگفت‌ها

۱۱. کاربردشناسی معنایی ۲۹۵

نمای کلی ۲۹۵

کاربردشناسی معنایی در برابر کاربردشناسی کاربردی ۲۹۷

مسأله‌ی الفاظ اشاره‌ای ۲۹۹

کارکرد کاربردشناسی معنایی ۳۰۴

خلاصه‌ی مطالب ۳۰۷

پرسش‌ها ۳۰۸

پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر ۳۰۸

۱۲. کارگفت‌ها و زبان غیرمستقیم ۳۱۱

طرح کلی ۳۱۱

جمله‌های کنشی ۳۱۲

نابجایی‌ها و قواعد اجرایی ۳۲۲

مسأله‌ی کوهن ۳۲۴

نظریه‌های غیربیانی در باب معنی ۳۲۹

خلاصه‌ی مطالب ۳۳۰

پرسش‌ها ۳۳۱

پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر ۳۳۲

۱۳. روابط ضمنی ۳۳۳

طرح کلی ۳۳۳

معانی افاده‌شده و انگیزش استنتاج ۳۴۳

تضمن محاوره‌ای ۳۴۴

پیش‌انگاری و تضمن قراردادی ۳۴۷

نظریه‌ی مناسبت ۳۵۴

توان غیرمستقیم ۳۵۸

۳۶۳	 خلاصه‌ی مطالب
۳۶۴	 پرسش‌ها
۳۶۵	 پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر

بخش چهارم: نیمه‌ی پنهان

۳۷۱	 ۱۴. استعاره
۳۷۱	 طرح کلی
۳۷۲	 عی و وگیری فلسفی
۳۷۴	 مایل موجود و دو نظریه‌ی ساده
۳۷۶	 نظریه‌ی آتی دیویدسن
۳۷۹	 ریه‌ی تشبیه ساده
۳۸۲	 نظریه‌ی تشبیه سادین
۳۸۸	 نظریه‌ی سردی
۳۹۷	 استعاره به مثابه قیاس
۴۰۰	 خلاصه‌ی مطالب
۴۰۱	 پرسش‌ها
۴۰۱	 پیشنهاد برای مطالعه‌ی بیشتر
۴۰۳	 کتابنامه
۴۲۹	 نمایه

یادداشت سرچشمه

کتاب حاضر یکی از معتبرترین درسنامه‌های کمک‌آموزشی است که در چند سال اخیر در زمینه معنایی و وسیعی از دانشگاه‌های انگلیسی‌زبان دنیا، برای آموزش مبانی فلسفه‌ی زبان و دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی زبان‌شناسی و به ویژه معنایی‌شناسی معرفی می‌شود. در چند سالی که از عمر ویراست نخست این نوشته می‌گذرد، مطالعه‌ی آن را به دانشجویان این رشته توصیه می‌کردم و حتی بر آن‌ها می‌خواستم که این کتاب را الگوی کار خود قرار دهند و به مطالعه‌ی رشته‌های اصلی فیلسوفانی بپردازند که دیدگاه‌شان به اختصار در این نوشته گزارش شده است.

با آگاهی از مطالب کتاب حاضر می‌توان بلافاصله اندیشیدن در باب «زبان» و «معنی» آشنا شد و در میان انبوه آرای جذاب و پر اضطراق امروزی درباره‌ی مطالعه‌ی معنی سردرگم نماند. آشنایی با نگرش فیلسوفان غربی و شناخت نظریه‌های معنایی مختلف، این امکان را در اختیارمان قرار خواهد داد تا دریابیم، مطالعه در باب زبان تا چه میزان به شیوه‌ی تفکر ما در این مورد پیوسته بوده است و چگونه ممکن است، بدون آشنایی با فلسفه‌ی زبان، معنایی‌شناسی به انجام آید. مسلماً اگر خود را از هیاهوی زودگذر و آرای جذاب و بی‌ثبات حاکم بر مطالعه‌ی امروزی زبان و به ویژه معنی کنار بکشیم و بخواهیم در مسیر اصلی این مطالعه گام برداریم، به سرعت متوجه می‌شویم که معنایی‌شناسی از سویی با

پیشگفتار

با این مقدمه می‌خواهم این کتاب می‌توان دریافت که نوشته‌ی حاضر، نوعی درسنامه‌ی مسائلی برای طرح مسایل بنیادینی است که در شکل امروزی فلسفه‌ی زبان، بحث و بررسی‌های خاص خود را می‌طلبند. فلسفه‌ی زبان در همان سال‌های آغازین قرن بیستم رونق داشت و باب روز به حساب می‌آمد، اما تازه در سال‌های دهه‌ی ۱۹۶۰ بود که میل عمده‌ی فلسفه‌ی زبان مورد تحلیل دقیق قرار گرفت.

یکی از تحولات حیاتی در این زمینه به حدود پهل سال پیش بازمی‌گردد. در طول این ایام است که می‌بینیم، توجه فیلسوفان زبان، دستور یا نحو صوری معطوف می‌شود، آن هم به همان شکلی که از مسوون زبان‌شناسان نظریه‌پرداز معرفی شده بود. به باور من، همین توجه عمده سبب شد تا تفکر فلسفی در باب زبان به موفقیت‌های چشمگیری دست یابد. این همان مسیری است که می‌دانم، در حدّ توانم، در این نوشته گزارش کنم؛ هر چند با کمال تأسف باید نوشت که موضوع اصلی این کتاب را به همین بحث اختصاص نداده‌ام. به نوشته‌ی محدودیت‌های متعددی که برای حجم این نوشته باید رعایت می‌کردم، نمی‌توانستم بخش عمده‌ای از نوشته‌ام را به توضیح مبانی نحو صوری تخصیص دهم، آن هم بدون این که مجبور شوم، برخی از مسایل اصلی فلسفی را نادیده بگیرم و به حساب اطلاعات از پیش موجود بگذارم.

از حدود سال ۱۹۸۰ به بعد، برخی از فیلسوفان زبان به سمت وسوی فلسفه‌ی ذهن‌گرایی یافتند و برخی نیز خود را درگیر پژوهش متافیزیکی در باب وجود یا عدم وجود رابطه میان زبان و واقعیت کردند. این‌گرایش‌های تازه، توجه بسیاری از فیلسوفان را به خود جلب کرد و سبب شد تا درسنامه‌های درخشانی در یکی یا هر دو در این زمینه‌ها انتشار یابد. در این مورد می‌توان به نوشته‌های بلک بورن (۱۹۸۴)^۱، دویت و استرلنی (۱۹۸۷)^۲ اشاره کرد. اما من در اینجا مسیر دیگری را برگزیده‌ام. آن نوع پژوهش‌ها، هر امتیازی هم که داشته باشد، به باور من، برای درک دقیق سازوکارهای زبان‌شناختی و شناخت مسایل بنیادین فلسفه‌ی زبان، کمکی به ما نمی‌کند. کتاب سه‌جمله مادر این کتاب، همین سازوکارها و مسایل اصلی خواهد بود و پس برای آن دسته از خوانندگانی که به آشنایی با این موضوعات علاقمندند، خواندن کتاب‌های متافیزیک مایکل ج. لوکس^۳ و فلسفه‌ی ذهن جان هیل^۴ را پیشنهاد می‌کنم.

من در بسیاری از فصل‌ها و زیرفصل‌های نوشته‌ی حاضر، داده‌هایی را درباره‌ی پدیده‌ای زبانی معرفی می‌کنم. سپس نظریه‌ی فلسفی را در باب آن پدیده به دست می‌دهم، و در نهایت، مهم‌ترین ایرادها و نقایصی‌های آن نظریه را به بحث می‌گذارم. در اینجا مجبور بودم بر این نکته تأکید کنم: ایراد برخی از موارد فضای لازم را در اختیار ندارم که به جزئیات مطالب بپردازم و به سبب این به شرح مختصری از هر مطلب بسنده کنم. بنابراین، خوانندگان این کتاب باید به آره به این نکته توجه داشته باشند که در بسیاری از موارد، آنچه در مورد نظریه‌های مختلف و آرای مخالفان‌شان مطرح می‌کنم، صرفاً نوعی مداخل ورود به بحث به حساب خواهد آمد. باید به این نکته نیز اشاره کنم که مجموعه‌ی وسیعی از ایرادهای

-
1. Blackburn (1984)
 2. Devitt and Sterelny (1987)
 3. Michael J. Loux. *Metaphysics*.
 4. John Heil. *Philosophy of Mind*.

مطرح شده در باب هر یک از این نظریه‌ها را نمی‌توان قطعی دانست و تصور کرد که طرح چنین ایرادهایی، نظریه‌ی مورد بحث را یکسره مردود ساخته است. نظریه پردازانی که در اینجا معرفی می‌شوند، برای بسیاری از این ایرادها و نارسایی‌ها، پاسخ‌های قانع‌کننده‌ای را به دست می‌دهند و شرایطی را فراهم می‌کنند که نتوان نظریه‌شان را با قاطعیت مورد تردید قرار داد. به این ترتیب، آیدیشیدن درباره‌ی صحت و سقم این نظریه‌ها زمانی آغاز خواهد شد که این کتاب به پایان خود برسد.

یکی از دلایل از خوانندگانی که با منطق صوری و به ویژه، منطق گزاره‌ها آشنایی ندارند، می‌توان به برخی علائم و نشانه‌های مورد استفاده در این منطق بهره گرفته‌ام؛ هر چند در هر مورد، مطالب را به زبان انگلیسی نیز توضیح داده‌ام. بسیاری از مطالبی که در این کتاب آمده است، در نوشته‌های متعددی به صورت مقاله به چاپ رسیده‌اند این نوشته‌ها را می‌توان در مجموعه‌های ت. اولشوسکی (گردآورنده)، *میل فلسفه‌ی زبان*^۱؛ ج. ف. روزنبرگ و ج. تراویس (گردآورندگان)، *مجموعه‌ی مقالات برتر*^۲ در باب فلسفه‌ی زبان^۳؛ د. دیویدسن و ج. هارمن (گردآورندگان)، *منطق دستور*^۴ ر. م. هارنیش (گردآورنده)، *مباحث بنیادین در فلسفه‌ی زبان*^۵؛ ا. مارتینیچ (گردآورنده)، *فلسفه‌ی زبان*^۶؛ پ. لودلوو

-
1. T. Olszewsky (ed.), *Problems in the Philosophy of Language*. Austin, TX: Holt, Rinehart and Winston, 1969.
 2. J.F. Hosenberg and C. Travis (eds.), *Readings in the Philosophy of Language*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1971.
 3. D. Davidson and G. Harman (eds.), *The Logic of Grammar*. Encino, CA: Dickenson, 1975.
 4. R.M. Harnish (ed.), *Basic Topics in the Philosophy of Language*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1994.
 5. A. Martinich (ed.), *The Philosophy of Language*, 5th edn. Oxford: Oxford University Press, 2006.

(گردآورنده)، مجموعه‌ی مقالات برگزیده در باب فلسفه‌ی زبان^۱؛ ا. نای (گردآورنده)، فلسفه‌ی زبان: عمده‌ترین پرسش‌ها^۲، و م. باگرامیان (گردآورنده)، فلسفه‌ی نوین زبان^۳ نیز یافت.

-
1. P. Ludlow (ed.), *Readings in the Philosophy of Language*. Cambridge, MA: Bradford Books/MIT Press, 1997.
 2. A. Nye (ed.), *Philosophy of Language: The Big Questions*. Oxford: Basil Blackwell, 1998.
 3. M. Baghramian (ed.), *Modern Philosophy of Language*. New York: Counterpoint Press, 1999.

سپاسگزار^۱، از پیراستار^۲ نوشته، خانم مورا تیلور^۱، به خاطر تمامی حمایت‌ها و به ویژه، برپایی جشن سپاسگزارم. این کار طاقت‌فرسا بدون بردباری‌های او به انجام نمی‌رسید.

مایک هارنیش^۲، گرگ بک‌لاچ^۳، و اد مرس^۴، با خواندن متن اولیه‌ی این کتاب و طرح پیشنهادهای سازنده‌ی خود، مرا مدیون محبت‌های خود ساختند. پیتر آلوارد و لورا مورگان^۵ متن اولیه‌ی من نوشته را از روی نوارهای صحبت‌هایم در سخنرانی‌های مختلف پخش کردند. این کار ساعت‌های متعددی به درازا کشید و به دلیل ضبط نامطلوب گشته‌هایم، به تازگی طاقت‌فرسا برای آنان مبدل شد. از این عزیزان متشکرم و امیدوارم هرچه سریع‌تر، خستگی این مصیبت را پشت‌سر بگذارند.

شان مک‌کیور^۵، ماه‌ها در ویرایش این نوشته و پیاده کردن متن همراهی بهم بود. ارزش کمک‌ها و پیشنهادهایش قابل‌سنجش نیست. از او به خاطر گردآوری و تنظیم کتابنامه‌ی این کار نیز سپاسگزارم.

چند فصل پایانی این کتاب را زمانی آماده کرده‌ام که در سال‌های

1. Moira Taylor
3. Greg McCulloch
5. Sean McKeever

2. Mike Harnish
4. Ed Mares

۱۹۹۸-۱۹۹۹ در مرکز ملی مطالعات علوم انسانی به پژوهش مشغول بودم. از مسئولان این مرکز و اعضای هیئت علمی آنجا به خاطر همکاری‌هایشان سپاسگزارم. برای پژوهانه‌ی افزوده‌ای که در اختیارم قرار گرفت، خود را مدیون موقوفه‌ی ملی علوم انسانی می‌دانم.

مپاسگزارى براى ویراست دوم

از مپاسگزارى کیت آهل^۱، ویراستار کتاب حاضر به خاطر صبر و همپارى‌هايش مپاسگزارى مگ والاس^۲ به دلايل متعددى نظير استخراج مطالب، ویرایش، و نمايه‌سازى کتاب، متشکرم. مجموعه‌ی وسیعی از خوانندگان ویراست نخست کتاب که نظرهای ارزشمندی خود را از سرتاسر دنیا برايم ارسال کردند، دین بزرگی بر گردنم دارند. خود را به ویژه مایکون^۳، پاتریک گریناف^۴ و مارک فلان^۴ می‌دانم که پیشنهادهای خود را برای تصحیح برخی از اشتباهات در اختیارم گذاشتند.

در بسیاری از نظرات و پیشنهادهای ریافتی، به من توصیه می‌شد که فصل یا زیرفصلی را به مطالب ویراست نخست، این نوشت اضافه کنم. مطالب پیشنهادی این عزیزان مطلوب و مقبول بودند، هر چند محدودیت‌های تعیین‌شده برای حجم کتاب وادارم کرد که تنها به افزودن برخی از آن مطالب بسنده کنم. عذر مرا بپذیرید.

1. Kate Ahl

2. Meg Wallace

3. Patrick Greenough

4. Mark Phelan